

քը պիտի համարուի, որ այդ զօրքը ու հեշտ ծանադարձութիւն կարելի կ'ընէր յայտնել ամեն սովորական խոցընդոսներն ու հասանել նպատակին Այդ ընկերութեանց ամենամեծ մասն նպատակն է նոր ծանադարձութեանց անել իւրեանց հասարակութեան անտե- սական վեճակը բարձրելու, որից և կախ- վում է բարոյական ու մտաւորական զար- զացման յառաջընթացութեան աստիճանը:

Արքեպիսկոպոսի (ըստ երեւ- ւոյթի) համարով ընկերութիւնը եւս կազ- մվեցաւ Ռուսաստանի մի քանի քաղաք- ներում: Վիսնաւապական պաշտօնատար- ների փոխարքան օգնականութեան ընկե- րութիւնն անուանով «Важное экономиче- ское общество купеческих прикати- ковъ»: Գումք սորա վերայ ոմանք սառն հայեացքով նային, բայց ուշ ուշով քննելով այդպիսի պաշտօնատարների կա- րի անհատական վեճակն, անշուշտ կա- րելիցութեամբ համոզվելու էին, որ իրաւի մի կանոնաւոր հիմնով ընկերութիւն ան- հրաժեշտ էր դոյն պիճան օրքան եւիցէ սպասով կազմուած զամբար Պիտի նկատել, որ մի կհաղորդէր ու անար- հետ պատանի կամ երիտասարդ, որ այ- սօր մի վաճառականի կրպակում մընեա- յական քաղաքականութիւնը թափելով մի քանի արշին կտոր կամ մի քանի մանր սարանք վաճառում էր տարեկան ամենա- չնչին վարձով, վաղն իւր բռնակալ տիրոջ մի փոքրիկ բարութեան շնորհիւ (որ նա կէս ժամով յետադիւր էր կրպակից, կամ կիրակի երեկոյն այցելում նորան ման- զաւիս անտէլ էր) կամ մի փոքրիկ անա- կան դժգոհութեամբ իւր պարտի, կա- ռող էր դուրս դնել ոտքն իւրերիւր ծա- աւարութեան չէմբից և ձեռքերը դատարի գրպանում շրջել փողոցներում, (անկե- տաճ այս կամ այն պարտից մի ծառա- յութիւն խնդրելու, անսովոր ֆիլիքական աշխատութիւնների կամ սղեւո—հպարտ մի այդպիսի պաշտօն տանելու) հարկաւ և վեճակաւ էր ինքն ինքեան, կորուսանե- լով հոգեւ արեւութիւնն և իւրացնելով այնպիսի օրակութիւնը, որ անհրաժեշտ են անդրծ ու կարողութեան անձանց վեճակին, եւ ինչ որ անհրաժեշտ էր իւր գերդաստանին իրեն ապահովագրուելու կեն- յութեան պիտանքների: Այդ յոյսն ևս սպառ- վում է, և այստեղ իսկ ահա զարգա- նում է զլիսուր ձեռքը հասարակական կամ գերդաստանական աւերման ու անե- լման տնտեսական ու բարոյական կեդրով:

Այս և այսպիսի շատ հեռանկարների մասամբ և եթ (և հետզհետեւ ամենեւին) առաջն աւելնու. նպատակաւ կազմվել են վերոյիշեալ ընկերութիւնները Ռուսաստանի մի քանի առեւտրական քաղաքներում, ուր զանազաններից զլիսուրը և կարեւորը բերում են այստեղ ծանօթութեան հա- մար: Ա. ընկերութեան առաջին և վերջին նպատակն է օգնել վաճառականական պաշ- տօնատարներին (ի հարկէ որք անդամա- զրկել են) և բարձրել նոցա գերդաս- տանների գործիւնը: Բ. ընկերութիւնն անդամակիցներ ընդունում է թէ համա- բնակ և թէ օտարերկրեայ ցանկացողներից առանց սահմանափակելու նոցա թիւը: Գ. անդամները բաժանվում են երեք կարգի, նոցա ներս բերած սուղերին քանակու- թեան համաձայն, իւրաքանչիւր կարգի համար նշանակված է մի անդամից վճա- րել և իւրաքանչիւր ամսայ սուղը: Միանգամից վճարելը դուրսը կոչվում է հիմնական, որ փոխվում է տեղութեան- կան առուարարի ամսականին և յանձն- վում է պետական բանկի մէջ շահաբե- րութեան: Իւրաքանչիւր տարեկան գումա- ռը կոչվում է պատրաստական, որ գործա- ղիւն է ըստ հարկաւորութեան գործա- ծական գումարը զօրացուցանելու համար, այդ գումարն ևս փոխվում է տոմսակների և յանձնվում է շահաբերութեան տե- ղական բանկերից մէկի մէջ: Հիմնական ու պատրաստական գումարներից զոչացած տոկոսներն և այլ պատահական եկամուտ- ների գումարը կոչվում է գործածական:

Այս գումարն ըստ անուանութեան ընկերու- թեան ի գործ դրվում է կարեւոր առաւ- րական համար, զորօրինակ ընկերութեան համար տուն գանելու, ընկերութիւնից աղքատ անդամների օրդոց համար ու- սուցմանը կամ ընթերցարան բանարու, ծերացած ու անկարող անդամներին բը- նակութիւն ու անունի տալու համար և այլն, բայց զոչոյանց եթ ընկերութեան անդամներից մէկը զրկվել էր պաշտօնից առանց այնպիսի պատճառի, որ վերաբը- րում էր նորա բարոյականութեանն (1), ընկերութիւնն ըստ իւր նկատողութեան, օգնութիւն կը մատուցանէ նորան միևնոյն ժամանակ նորան պաշտօնատեղի օրոնելով: Իսկ եթ ինչոց մէկը մեռել էր, ըն- կերութիւնը սնունդ հասուցանում է նո- րա զերդաստանին (եթէ սա զոգում էր կարծողութիւն) և դատարարութիւն թո- ղած որդիին, եթէ փոքր էին նոցա, իսկ եթէ չափահաս օրիորդներ, կը հոգայ ա- մուսնացնել նոցա կարելիս յոյս օժի- տով:

Զ. կամենալով խորամուկ լինել այդ ընկերութեանց միւս կանոնների մէջ, մենք աւելորդ չենք համարում այլ կարեւոր ևս առաջարկել մեր հայրենակ քաղաքնե- րում բնակող պաշտօնատար եղբայրներին, հետեւել միևնոյն օրինակին, եթէ կըզգա- յին, որ իւրեանց տնտեսական կեանքն ևս միևնոյն պայմանների տակ (կարծես զատ ևս) գտանվում են, որպէս և Ռուսաստա- նում: Առաջին անգամից անշուշտ դժուա- րութիւն կը համարուի, որպէս միանգամից վճարել նոյնպէս և իւրաքանչիւր տարե- կան սուղը, բայց այդ դժուարութեան պտուղը ծաղակելու են նոցա, իւրեանց ըն- տանիքն և իւրեանց ծառայակիցները մի ժամանակ, կըր դա շատ ու շատ կարե- ւոր էր:

Այսպիսի ընկերութեան միջոցով կա- րելի էր և մտաւորական զարգացման հոգ տանել ըստ մասին, ընկերութեան գու- մարից մի ամենափոքր մասն զահելով ար- ժանաւոր գրքերի ու լրագրերի կիւրակե- ան ու ազատ օրերում ընթերցանութեան համար, դրամով նոցա երկու օրուտ ա- րած կը լինէին, և երրորդն այն կը լինէր, որ անդործութեան առթիւ կը կրպակեին խորհրդարան օրն անցուցանելու չէին բա- րոյակցաւ հիւրանոցներում գինու և թրդ. թախտի սեղանների կամ բիւրոյների շուրջը:

Անշուշտ ցանկալի էր մեզ, որ ամեն քա- ղաքներում կազմվէին մի մի փոքրիկ ըն- կերութիւնը և ժամանակակից վաճառա- կանական պաշտօնատարների խումբը շա- փաղէր վատասելու մի այդպիսի բարեկա- րավ ընկերութեան առաջին (մեր հասա- րակութեան մէջ) հիմնադրների նա- խանքին պարծանքը:

Նոր—Արմէն.

Սեպտեմբերի 6-ին բացուելու է Մեծ. Տի- կին ժառանգի ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱՆԻ և սո- րան կից ՏԱՐԲԱՍԱՆ ՌԻՍՈՒՄԱՐԱՆԵՐ:

«Тече, Мир» հայերում է, որ գրուակաւոր (գերբով) թղթերի գրաւորն տնտեսները ներգրավում է լամնութեան վաճառել զը- նոցների յարմարութեան համար, և որպիսի ստույգ կըզգանուի վաճառել ցանկացող- ներին:

«Сиб. Вѣд.» լրագիրը լսել է, որ կենտրոն նախարարական բիւրոյի մէջ 1875 թուակն նշանակված է կէս միլիոն խաղիվում, զործ- նական արեւտագրական ձեւարանի չնու- թեան համար:

Նորերում կայացաւ Բարձրագոյն հաստա- տած նոր օրէնք, որով բոլորովին փոխվում է ի- վաղուց հաստատուած փոստայով դնաւ կար- զը: Պարագոծման ջնջվում է և այժմ իւրա- ղը:

(*) Ընկերութեան կանոններից մինն ևս այն է, որ եթէ անդամներից մէկը զրկված էր իւր պաշտօնից իրաւի իւր անդամական գործա- նութեանց համար, այնպիսին կը զրկուի իւր տուած սուղերից և անդամակցութիւնից:

Քանի որ իրաւունք ունի պահանջել փո- տայի ձեւերը, երբ կամենայ, սորա համար չենք կարգադրելով այնի վկայականով: Ձիա- վարձը ամեն մէկ վերտի համար աւելանում է կէս կոպ. բայց այս աւելանալը մեծ ծանրութիւն չի լինել երթևեկների համար, որովհետեւ սո- լանով միայն պարագոծման փողն են լրացնե- րու, որից ազատվում են: Այս օրէնքի մասին «Сиб. Вѣд.» լրագիրն ասում է, թէ փոստայի մէջ փոփոխութիւն անելու ի վաղուց էր հա- րաւոր և թէ մասով սորա մասին բազմիցս խոսել է. դարմանալին միայն այն է թէ, ինչու այսպէս ուշ այս նոր օրէնքը հաստատուե- ցաւ, երբ սորա հաստատուելուն ոչինչ զժուա- րովի չէր: Արդէն փոխուած պարագոծ- նան առաջուայ ժամանակ միայն ներկայաց- նում էր մի յարմարութիւն, այն որ փոխարի- նում էր մի քանի ժամանակուայ համար ան- ցաթղթեր, իսկական վկայագրերի ներկայա- ցումն ամենայն ժամանակ ձի պահանջելու չէր: Այսինքն անհրաժեշտ էր իրաւունք տալ մանկատախտու:

«Одесс. Вѣст.» լրագիրը հայերում է, որ նոր ակադեմիական ուսման ընթացիկ գործ կըդնուի սպալայն լուսաւորութեան նախա- րարութեան հաստատուած նոր կանոնները աշակերտների բնակարանների մասին: Այս կա- նոնների հիման վրայ, այն աշակերտները, ո- րոնք բաղադրուած չունեն ծնողներ կամ մօտիկ ազգականներ և յանձնուած չեն որ և կից նո- ցա մերձակայ անձներին, գիմնազիանի վարչա- րեան կարգադրութեամբ և իրանց ծնողաց հաւանութեամբ պէտք է բնակարան ընտրե- ր: Բնակարանատեղիները պէտք է ընտրուին գիմնա- ղիանի վարչութեան կողմից, և մանաւորդ պէտք է լինեն այն անձները, որոնք առաջ պատ- կանում էին ուսումնարանական հաստատու- թեանը: Բնակարանատեղի տարուայ սկզբից աղբէր հաստատում է բնակարանի համար մի- անման վարձ իւրաքանչիւր աշակերտի հա- մար, որը մասին ուսումնարանի վարչութեան յայտնվում է: Այդ վարձը միևնոյն տարուայ ընթացքում իրաւունք չունի բարձրացնելու: Ամենայն բնակարանի մէջ աշակերտների թիւը 15-ից աւել չպէտք է լինի. եթէ այս թիւով շատ կըլինի, այն ժամանակ նոցա մօտ կար- դուր են մի առանձին դատարարի տրան օգնել կընշանակուի օրապահ, որ պէտք է նը- կի իւր ընկերների վերայ:

«Сиб. Вѣст.» լրագիրը հայերում ենք, որ անգղիացի շօթաւը կապուաւ առած է Սա- րար—Սրատի յայտնաբերած և անբերրի գաղտա- վարը, ուր ղեկավարութիւն ունի Արիւսայից ջուր տանելու: Այս առթիւ նա սկսել է ար- ղէն նախապատասխան շինութիւններ:

Սորա մէջ թէ այդ համարձակ ձեւաւարկուն իւր ձեւաւարկութեան համար ծախելու է 5 միլիոն ու. և մտադր է այդ գաղտալարի վի- րայ բնակեցնել 100,000 յւրանդան և Գեր- մանացի զաղմականներ:

«Новост.» լրագիրը հայերում է որպիսիւր, թէ շուտով մօտիկ են փոխել ինչպէս ծառա- յութեան ժամանակակիցը քաղաքական ծա- աւարների համար, նոյնպէս և թոշակի քառա- կովիւնը: Այսպէս թոշակ տոմսակու համար հարկաւոր կըլինի ծառայել 25 տարի... բայց թոշակներ կտրուին 5, 10, 15 և 20 տա- րիների համար: Գտնադրութիւն թողնողներն արտահետ կըկտրուին ոչ աստիճանով, այլ այն պաշտօնով, որ ունենէին նոցա ծառայութեան ժամանակ: Արտիման ստանալու իրաւունք ու- նանաւոր են միայն նոցա, որոնք աւարտած են իւրեանց ուսումը միջնակարգ ուսումնարան- ներում:

ՌԱԶԱԲԱԿԱՆ

ՅԻՄԵՍԻԱ
ՓԱՐԻԶ
(Քաղաքացիական ՄԵԴՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
Լրագիր)

Օգոստոսի 11-ին այստեղի հասարա- կութիւնը սաստիկ վրդոված էր հե- ոաղիւր հաղորդել ex մարմախտ բաղենի փախուստն այն Բաղենի, որ իհարկեց Մե- ցին, և որ դատաւարտուած էր մահուան, տակաւին փախուցին այս բանտարկութեան, արտաքիլ նորան Սեն—Մարգարիտ կղզին: Գլխին ամսոյ 9-ին նա կարողացաւ փախչել իւր կնոջ հետ: Ֆրանսիացուց փախչելու իրաւարկութիւնը զանազան զոյնե- լով էր նկարագրում այս անցքը: Բայց մինչև այժմ զիստ չէ, թէ ինչպէս զորա օգնեա- կանը: Այսօր լրագիրներում գտնուած ենք մի նամակ մարաշախտ բաղենի կնոջից, որով ինքն ինչպէս նշանակել է քննու- նա յոյսանում է, թէ ինքն է կղզի միակ օգնողը: Այնուամենայնիւ այստեղի կառա- վարութիւնն արդէն նշանակել է քննու- նա յոյսանում է, թէ ինքն է կղզի միակ օգնողը: Այնուամենայնիւ այստեղի կառա- վարութիւնն արդէն նշանակել է քննու- նա յոյսանում է, թէ ինքն է կղզի միակ օգնողը:

Այս բոլորէն Բաղենը գտնվում է Վեյ- յում (*) (Վերմանիա), և այցելութիւն է արել քաղաքի գորադուին՝ որ նոյնպէս պար- տականութիւն է համարել փոխոյցիւր- թիւն ապու Բաղենին:

Այստեղի «Journal des Débats» լրագի- րը կարծում էր, որ եւրոպական աւրու- թիւնների կը յանձնեն յանցաւորին կա- ռավարութեան, այն պատճառաւ, որ նա ու թէ քաղաքական, այլ քրեական յանցա- ւոր է: Իսկ Բոնապարտականների լրագիրները պատասխանեցին, որ այդ տեսակ յանցա- ւորների մասին ոչինչ չը կայ միջազգային պայմանագրութեանց մէջ: Ռուսիան ինչ- քան ծանր և դարձել յանցանք պէտք է լինի, որ պայմանագրողների անպատ չեն ենթադրել այդպիսի յանցաւորներ: Գորա փոխուածից յոյս ունենէին շահուել հան- րապետականների երկուցու պատգամաւորի ընտրութեան վերաբերութեամբ: Կարծա- նահանգի մէջ, բայց դժբաղդաւոր չը յա- ջորել և Բոնապարտականների կանխկա- յար յայտնուած: Սա 78,000 ընտ- րողներից ստացաւ 41,000, իսկ հանրապե- տականը 28,000 ձայն: Երկու տարի առաջ (1872 Տիկերի ժամանակ) Բոնապարտա- նների կանխկապար ստացել էր 4000 ձայն: Տեսէ՛ք երկու տարուայ ընթացքում, միև- նոյն նահանգում Բոնապարտականների թի- ւը մէկը տարը դառաւ 15-ից բոլոր նա- հանգներում: Երկուսի յայտնութեամբ բաղ- մանան, այն ժամանակ թեոս բարեաւ հան- րապետութիւն, կիցի 10-իւր (Նապոլեոնի օրէնք): Անշուշտ չէ այս ընտրութեան մէջ այն, որ համարուին թիւ նահանգի բոլոր քաղաքներում ձայնների բազմութիւնը ստա- ցաւ հանրապետականին, իսկ զիւրիւրում ողէտ ժողովուրդն աւելի կէտ տուեց Բո- նապարտական կանխկապարին: Այս առաջ ունենալով այդ գէպը հաւանական է ե- լուում Le bien public լրագրի ասածը, թէ կառաւածները բազմաթիւ են կղզի և իւրեւ թէ Բոնապարտականները տարա- ծիւ են լուր, որ Լուրուս ամուսնանում է Պրուսիացուց թաղաւորի աղջկայ վերայ և որպէս օժիտ ստանալու է Ալբան և Լո- ունեն: Եւ միայն այսպիսի կեղծող միջոց- ներով Բոնապարտականը հասնում են իւ- րեանց նպատակներին:

Օրերում Եւրոպան ձանաչել Նապոլիայի հանրապետութիւնն: Այս հանրապետու- թիւնը ձանաչել են բղէն Եւրոպայի հետե- ւալ պետութիւններին, անգղիան, Լատին, Բելգիան, Գերմանիան, Իտալիան և Ֆրան- սիան Յիշեալ հանրապետութեան գոր- ծերը ներկայումս բուական յաջող դու- թեան մէջ են: Մեր հասարակութեանը յայտնի է, որ Ռուսաց կառավարութեան ստանալութեամբ Բրիտանիում հաւա- քուեց ժողով, որը պէտք է վճռէր պա- տերաքմեքներն վերաբերեալ կանոնադրու- թիւնը: Այս ժողովը կարողացաւ արդէն մի քանի թիւթ և հարցեր վճռել:

Յիշեալ.

—Փ ա Ր ի Վ. Մակ Մահան ամուսնայ արձակուրդների ժամանակ ձանապարհոր- (*) Լրագիրը հայերում են, որ Բաղենը արդէն Բրիտանիան է:

Գում էր արեւմտեան դէպարտամենտե- րում: Պաշտօնական լրագիրը հայերում են, որ մարաշախտ ամենայն տեղ փա- ռաւոր ընդունելութիւն է գտել: Մինչ- դեռ ապառ լրագրերի խօսքերով ժողո- վուրդն ընդունել է իւր նախագահին բա- ւական սառը կերպով, ցոյց տալով, որ Մակ Մահան ընթացքին համակիր չէ: Ժողովուրդը ցանկանում է հաստատ և կայուն կառավարութիւն. Մակ Մահանը հակում է դեպի անորոշութիւնը: Ժողո- վուրդը հանրապետութիւն է ցանկանում. Մակ Մահանը չէ ծածկում ձանապարհը միակողման զանազան կուսակցութեանց համար, այժմ չը հակիրձ ոչ մինի կող- մին: Այս պատճառով Մակ Մահանի աղ- նուութեան վերայ միայն փոսա՛հ կըդնե- րը փոքր առ փոքր կորցնում են իւրեանց հաւատարմութիւնը: Գլխին նա, որով մա- րաշախտի ժողովրդականութիւնը նուա- ղում է: Այս իրողութիւնը չէ կամենում հասկանալ Մակ Մահան և նոյնն առում են նորա նախարարներն: Այս ձանապար- հորդութիւնը պէտք է ցոյց տայ Մակ— Մահանին և հասկանին սորան վերջապէս, որ իւր բռնած ընթացքը ժողովրդական չէ: Այլ լոկ ետակար, այն ևս սխալ հա- ւայած: Ոչ որ չէ մասնում նախաւա- հութիւնից հանել Մակ Մահանին յըն- թացս եօթն տարուայ միայն ժողովուրդը պահանջում է հաստատել այժմին իսկ հանրապետութիւնը դարձեալ Մակ Մա- հանի նախագահութեամբ: Բարաշախտը ձանաչում է միայն իւր եօթնամակը— սորանից հետեւ ունի չէ անտեւում: Տես- նե՛ք, որ կտանի նորան այս ու զղու թիւնը:

ԲԵՆԴԱ

—Բ Ր ի Ե Ս Ե Լ Ե Մ. Գումարված միջ- աղալայն համաժողովն աւարտել է իւր գործերը: Նստերի արձանագրութիւնները չեն տարգրված դեռ ևս, ուստի առայժմ ոչինչ կարելի չէ ասել այդ համաժողովի գործունէութեան մասին: Մեծ հետեւե- ներ տպուել անկարելի է, քանի որ Եւ- րոպական տեղութիւնների շատերը պայ- մանաւորեցին իւրեանց մասնակցութիւնը ժողովի նստերին լոկ ետական հանգամանք- ներով: Նոցա չը կամեցան պատերազմա- կան տիրու հետեւեցները թիւթեայնե- րու համար Ռուսաց կառավարութեան ա- ռաջարկած նախաքմեք ամբողջութեամբ քննելուց յետոյ իւրեանց կարծիքները յայտ- նել: Այլ առաջուց մի քանի հարցեր հա- նիցին միանգամայն համաժողովի պարապ- մանց յուշակից: Այս սահմանափակու- թիւններն ու այլ և այլ դժուարութիւն- ներն, որոնք առաջ եկան Ռուսաց կառա- վարութեան առաջարկութեան առթիւ, ի- րաւունք են տալիս կարծելու, որ համա- ժողովը նստերը մի առանձին թիւթեալ- թիւն տալու չեն պատրաստող տեղա- թիւնից համար: Սակայն այս համաժողո- վին ունի միայն մի փոքի նշանակութիւն, որ ինքն ըստ ինքեան մեծ կարող է հա- մարվել: Եւրոպայի գրողները դեռ այն- պէս է, որ պատերազմը համարվում է մի անհրաժեշտ չարիք: Բայց քանի որ պա- տերաքմեք անհրաժեշտ է նոր հետեւե- ները թիւթեայնեք անգամ շուտերին չը- պէտք է ցանկալի լինի...

ՇԱԼՏԱՐԻԱ

—Ճ Ե Ն Ե Վ. Kölnische Zeitung լրա- գրի խօսքերով այս տարի ձենեկում գու- մարվում է անցեալ տարի հաստատված միջազգային իրաւանց ինստիտուտն: Այս ընկերութիւնը մօտ 40 անդամից է բաղ- կացած միայն զանազան երկիրներից և աղ- ղերից: Բայց այս կը գումարվի այս տարի դարձեալ ձենեկում միւս միջազգային բն- կերութիւնն, որ հիմնվել է անցեալ տարի Բրիտանիում միջազգային իրաւանց վերա- նորոգութեան և կարգի բերելու համար: Այս ընկերութիւնն աւելի ժողովրդական- թիւն է ստացել, քան թէ առաջին: Այս ընկերութիւնները, սոցա անդամների կազմանայն և ժողովրդի համակրութեան

